

Весела, вяселле*, траўка, вугал, пайшла, легенда, падышлі, гэты, заінец, пясняр, каля ўвахода, пералаз, бярозка, займець, паўза, восеньскі, абысці, расказаць, у школе, памяць.

Праваяпіс <i>е, ё, я</i>	Праваяпіс <i>у, ў</i>	Праваяпіс прыстаўных зыхных	Праваяпіс <i>і, ы, й</i> пасля прыставак	Аглушэнне зыхных у канцы ці сярэдзіне слова
1	2	3	4	5

26. Спішыце прыказкі і прымаўкі, устаўляючы прапушчаныя мяккі знак ці апостраф. Растлумачце іх правапіс.

1. Напалоханая варона і вераб...я баіцца. 2. Дзе гул...тай ходзіць, там зямля не родзіць... 3. Родная зямел...ка — як зморанаму пасцел...ка. 4. Жураўлі ляцяць... нізка — зіма ўжо блізка.

У якой прыказцы гаворыцца пра народную прымету? Як вы разумееце сэнс іншых выразаў?

Назавіце словы, у якіх адбываецца аглушэнне зыхных гукаў.

27. Прачытайце тэкст. Растлумачце правапіс прапушчаных літар і раскрыйце дужкі.

Верабей — птушка зусім не шкодная, а карысная. Св...іх птушанят вераб(?) і выкормліваюць тол...кі нас...комымі.^{сн} (?) учоныя па(д/т)ліч...лі, што адна пара вераб(?) ёў знішчае на працягу дня каля пяцісот розных шкодных нас...комых. Калі ж вераб(?) і (д/дз)яўбуць часам ягады ці крадуць зерне, то лічыце гэта (у/ў)знагародай ці нават зароботнай платай за пільную ахову ўрад...аю ад шкоднікаў (Паводле В. Вольскага).

Запішыце тэкст пад дыктоўку.

28. Запішыце загадкі, устаўляючы прапушчаныя літары і раскрываючы дужкі. Якія з'явы прыроды зашыфраваны ў іх?

1. Бе(з/х)ла ліска каля лесу блі(з/с)ка, ні сце(ж/ш)кі, ні даро(ж/ш)кі, тол...кі з...латыя ро(ж/ш)кі.

2. Б(е/я)(з/с) рук, б(е/я)(з/с) но(г/х),
а вароты адчыняе.

3. М..не ўсе просяць, (у/ў)се чакаюць, а як прыйду,
хавацца пач..наюць.

§ 6. Слова, яго лексічнае значэнне

29. Прачытайце табліцу. Раскажыце на яе аснове пра групы слоў па водле значэння. Прывядзіце ўласныя прыклады.

Адназначныя словы	словы, якія маюць адно лексічнае значэнне: <i>сініца, жыта, весяліца</i>
Мнагазначныя словы	словы, якія маюць некалькі лексічных значэнняў: <i>медныя манеты — медныя валасы</i>
Прамае значэнне слова	асноўнае лексічнае значэнне слова: <i>рака — прыродны вадаём, які пастаянна цячэ па пракладзеным вадой рэчышчы ад вытоку ўніз да вусця (пайсці на раку)</i>
Пераноснае значэнне слова	лексічнае значэнне слова, якое ўзнікла на аснове падабенства: <i>рака — няспынны паток чаго-небудзь, вялікая колькасць (людская рака)</i>
Сінонімы	словы, якія называюць адзін і той жа прадмет, з'яву, дзеянне ці прымету, адносяцца да адной часціны мовы, але па-рознаму вымаўляюцца і пішуцца: <i>гаворка, гутарка, размова</i>
Антонімы	словы адной і той жа часціны мовы з супрацьлеглым значэннем: <i>высокі — нізкі, праўда — хлусня</i>
Амонімы	словы адной і той жа часціны мовы, аднолькавыя па гучанні і напісанні, але розныя па значэнні: <i>аўсянка (каша) — аўсянка (птушка)</i>

30. Прачытайце тэкст. Раскрыйце сэнс сказа «Вялікі табе дзякуй за тваё добрае сэрца!».

Лупа

Часта, калі Юлька^Ф з маці прыязджалі да дзядулі, дык заста-валі таго за разгадвааннем розных шарад, крыжаванак. Дзед падносіў да самых акулераў газету і моцна прыжмурваў вочы.

— Навошта ты, дзеду, разгадваеш гэтыя галаваломкі? — дзівілася Юлька.

— Дык жа стары я. Многае забываюся. Трэнірую, калі можна так сказаць, сваю галаву. Толькі вось зрок з кожным днём робіцца слабейшым. Драбнейшыя літары і праз акуляры ледзь адрозніваю.

А неяк у адной з гарадскіх крамаў Юлька ўбачыла на вітрыне круглае ў аправе шкло і папрасіла маму купіць дзядулю тое вялікае вока.

Калі Юлька ў чарговы прыезд падарыла дзеду лупу ў чорнай аправе, той вельмі ўзрадаваўся:

— Ну і расчуліла ж ты мяне, унучачка. Сапраўдная малайчына! Цяпер самы мудрагелісты сканворд ці крыжаванку разгадаю. І ніякіх акуляраў не трэба. Вялікі табе дзякуй за тваё добрае сэрца! (*Паводле М. Даніленкі*).

Выпішыце словы і выразы, якія адпавядаюць значэнню ‘павелічальнае дваякавыгнутае шкло ў аправе’. Для чаго яно выкарыстоўваецца?

Вызначце, якое са значэнняў, прыведзеных справа, адпавядае кожнаму са слоў.

Шарада

Гульня-задача, у якой фігуру з перакрываваемымі радамі клетак патрэбна запоўніць літарамі так, каб па вертыкалі і гарызанталі атрымаліся патрэбныя словы; красворд.

Крыжаванка

Гульня-загадка, у якой тлумачэнне слоў падаецца ў квадраціку прама ўсярэдзіне сеткі, а словы-адказы ўпісваюць па напрамках, паказаных стрэлкамі.

Сканворд

Загадка, у якой загаданае слова падзяляецца на часткі, а кожная частка нагадвае самастойнае слова, якое трэба адгадаць, каб выйшла галоўнае слова.

Вызначце, якія адносіны існуюць паміж словамі *красворд* і *крыжаванка*.

31. Прачытайце і разгадайце шарады (з дапамогай малюнкаў-падказак, якія адпавядаюць першым складам зашыфраваных слоў). Адказы запішыце.

Слова першае
Праколе
Слова іншае,
Што ў коле, —

І красуе
Ярка дужа
Ў трэцім слове
Дзікай ружай.
У. Мазго.

